

УДК 811.111'367.335

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-78-84

РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНА ЛЕКСИКА ЧИ МОВНА ДЕВІАЦІЯ: ЛІНГВО-ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

Юлія БОЙКО (Хмельницький, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0998-5657>

e-mail: Julia_boyko_pereklad@ukr.net

БОЙКО Юлія. РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНА ЛЕКСИКА ЧИ МОВНА ДЕВІАЦІЯ: ЛІНГВО-ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ. У статті йдеться про особливості розмовно-просторічної лексики як девіативного елемента мовлення, її іменування, виокремлення та способи передачі іншою мовою. Аналізуються способи реалізації заниженої лексики у перекладеному творі через повне та адаптивне транскодування.

Ключові слова: розмовно-просторічна лексика, девіація, діалект, соціолект, сленг, змішане транскодування, адаптивне транскодування.

BOYKO Julia. COLLOQUIALISMS OR LANGUAGE DEVIATION: LINGUISTIC AND TRANSLATIONAL ASPECTS. The article deals with the peculiarities of colloquial vocabulary as a deviant element of speech, its naming, separation and methods of translation into target language. The ways of realization of colloquial words have been analyzed in the target text through full and adaptive transcoding.

Colloquialisms are used by everybody, and their sphere of communication is comparatively wide. These are informal words that are used in everyday conversational speech by cultivated and uneducated people of all groups. Such elements include slang and dialects. Vast use of informal words is one of the prominent features of 20th century English and American literature. In Modern fiction informal words appear in dialogues as well as in descriptive passages. Such informal words are considered to be a kind of language deviation. The main reasons for the functioning of deviations in fiction are as follows: 1) deviation as the main means of creating the image of the characters and the author's picture of the world; 2) the deviation characterizes only individual characters (this way of deviation functioning is used more often, because it creates the image of the hero; 3) the deviation is used as a specific feature to create a certain coloring of the text. This technique is more often used for certain situations, comic effect, or also a conflict situation between the characters. For example, individual interspersed dialectal elements, which are voiced by a particular character, more often uses stylistically refined language, may sound like jokes about other characters who communicate in dialectal speech. To render stylistic coloring of the text created with the help of colloquialisms is an urgent problem for translators. To realize this task a translator should choose a correct strategy taking into account reasons for what the substandard elements have been used in the text. The given investigation shows that the most adequate ways of rendering colloquialisms used in the source language into target language is transcoding full or adaptive one.

Key words: colloquialisms; deviation; dialect; sociolect; full transcoding; mixed transcoding; adaptive transcoding.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки значно зростає проблематика досліджень параметрів мовної системи, пов'язаних з особливостями її функціонування на різних рівнях та динаміки розвитку відповідно до суспільних процесів. Мова є динамічною системою, якій притаманна постійна зміна, удосконалення її форм реалізації. Це не еталон, якому характерна стабільність та сталість, а, навпаки, жива субстанція, що безпосередньо реагує на зміну умов існування та функціонування, прилаштовуючись до умов останнього.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з актуальних проблем є проблема дослідження функціонування елементів мови, що належать до розмовно-просторічного прошарку мови. Просторічна лексика – це словоформи, що лежать за межами літературної мови. Вони експресивно забарвлені, але, на відміну від звичайних розмовних слів мають відтінок спрощеності, заниженості, грубості. До таких елементів належать жаргон, аргі, сленг, діалекти.

Аналіз останніх досліджень Останнім часом здійснені окремі кроки у висвітленні цієї проблеми. Заслуговують на увагу дослідження Н. О. Шовгуна (Шовгун, 2000) у площині формування молодіжного мовлення малих соціальних груп, праці Т.М. Миколенко (Миколенко, 2006) та С. А. Мартоса (Мартос, 2006) пов'язані з вивченням урбаністичних та

регіональних особливостей сленгу. Досить ґрунтовними є праці Л. О. Ставицької (Ставицька, 2005) у сфері власне дослідження субстандартного мовлення: аргю, жаргону та сленгу. Також варто відзначити окремі публікації О.С. Фурси та Ю. Л. Мосенкіса стосовно англіцизмів українського молодіжного сленгу (Фурса, 2002; Фурса, Мосенкіс, 2005).

Метою цієї статті є аналіз підходів до трактування та передачі розмовно-просторічної лексики або ж так званих «мовних девіацій» мовою перекладу.

У багатьох лінгвістів увага фокусується навколо декількох важливих питань стосовно розмовно-просторічної лексики. І, перш за все, це питання, власне, термінології. Так, в українській стилістиці й лексикології поняття розмовно-просторічної лексики трактується по-різному, зазначає С.А. Бузько (Бузько, 2008). Деякі дослідники, зокрема А.А. Бурячок, оминають термін «просторіччя», відносячи лексику такого типу до розмовної та, відповідно, позначаючи її ремарками «розмовне», «розмовно-знижене», «фамільярне» або «вульгарне» (Бурячок, 1969). Деякі вчені (Коваль, 1987; Пономарів, 1993) послуговуються термінами «просторіччя», «просторічна лексика», відмежовуючи цей клас слів від літературної розмовної лексики й зараховуючи до його складу мовних одиниць, що в основній своїй масі перебувають на межі літературного вжитку, а то й виходять за цю межу і часом надають мовленню зневажливо-іронічного забарвлення – це лексеми з різко зниженим експресивним забарвленням, слова, що перекручені з точки зору граматичних норм тощо. Інші мовознавці (Жовтобрюх, 1984) об'єднують поняття розмовної та просторічної лексики в одне термінологічне сполучення «розмовно-просторічні слова», до яких відносять лексеми з додатковим стилістичним навантаженням, що надає їх значенню іронічних, жартівливих, фамільярних та інших відтінків.

Дискусійним є також питання щодо виокремлення повсякденно-розмовної мови в межах соціальної діалектології. Враховуючи ідеї, що затвердилися в історії лінгвістики, О.В. Єрофєєва пропонує ввести термін «соціолект» для позначення колективної, або групової, мови (Єрофєєва, 1997: 34). У соціолект включається, з одного боку, поняття соціального типу, який виявляється у людини під впливом рис, властивих даній расі, етнічній групі, національності, соціальному класу, іншими словами, це мова «середнього індивіда». З іншого – соціолект включає ще і систему мовних засобів певної групи, детерміновану поряд чинників, що мають не тільки соціальний, але і біологічний і психологічний характер. Введення в науковий вжиток поняття *соціолекта* дозволяє описати закономірності мовної поведінки жителів будь-якого міста, як великого, так і малого, до чого в 20-і роки закликав проф. Б.А. Ларін (Ларін, 1977).

Вивчаючи різні форми існування мови, мовознавці доходять висновку про те, що є первинні, опорні, основні форми існування мови, до яких відноситься літературна мова, а є територіальні діалекти, міське койне, просторіччя й похідні, а іноді результативні форми – власне професійні мови, групові, або корпоративні, жаргони, умовні мови ремісників і торгівців, жаргон (арго) декласованих, які є лексичними системами, викликаними до життя різними соціальними причинами.

Таким чином, можна дійти висновку, що елементи розмовно-просторічної лексики є, ніщо інше, як девіативні елементи або девіації тобто від лат. мови «відхилення». Мовна девіація це, свого роду, висловлювання, у яких відбуваються різноманітні відхилення від нормативної лексики: мовні аномалії, помилки, неточності, неправильності (Бацевич, 2004); мовні девіації, визначені несформованістю комунікативної компетенції, мовленнєвих вмінь і навичок, поганим знанням соціально-культурних норм мови, стандартів відповідності вживання слів і висловлень у певних сферах спілкування (Селіванова, 2011).

Виклад основного матеріалу. Основні причина функціонування девіацій в художній літературі є такими: 1) девіація як основний засіб творення образу персонажів та авторської картини світу. Відносяться до такої категорії драматичні твори, у яких персонажі використовують діалектне мовлення. В такому випадку діалект відображає місцевий колорит; 2) девіація характеризує лише окремих персонажів. Такий стилістичний прийом використовується частіше, тому що так створюється образ героя. Дуже яскравим персонажем, створеним за допомогою нестандартного мовлення є Елайза Дулітл, героїня п'єси Б. Шоу «Пігмаліон»; 3) девіація вжита як вкраплення для створення певного колориту.

Частіше використовується такий прийом для певних ситуацій, комічного ефекту, або також конфліктної ситуації між персонажами. До прикладу, окремі вкраплення діалектних елементів, які озвучує конкретний герой, частіше використовує стилістично вишукану мову, можуть звучати як жарти над іншими персонажами, які спілкуються діалектним мовленням.

З огляду на зазначене вище, при передачі художнього тексту, де визначальною рисою є розмовно-просторічна лексика, використана для однієї із причин, про що йшлося вище, важливим є зберегти стилістику вихідного тексту, використовуючи перекладацький інструментарій.

Соціологічні підходи до перекладу склалися на основі розуміння того, що переклад – це діяльність, на яку впливають суспільні умови. Прагнення зрозуміти механізми, що лежать в основі погляду на переклад як на суспільну практику, сприяли розвитку низки аналітичних інструментів, які допомогли висвітлити різні складові, що пояснюють включення перекладу до ширшого соціального контексту, в цілому, і суспільний характер перекладу, зокрема.

Перш ніж перейти до аналізу перекладацьких рішень при передачі мовних девіацій, зупинимося на аналізі лінгвістичних особливостей аналізованого явища.

Одиниці субстандартної мови, такі як діалектизми, наприклад, передаються в писемній англійській мові засобом фонографічної стилізації – це використання фонографічних прийомів для створення мовної характеристики героя, що передбачає підбір найбільш відомих фонетичних засобів створення того, чи іншого діалекту, і використання фонографічних засобів зображення цих особливостей в письмовій формі для їх художнього відтворення. Фонографічна стилізація охоплює як художнє представлення соціолектів і діалектів, так і фонетичні відхилення або девіації, зумовлені тим, що персонаж розмовляє з акцентом, емоційно, проте це не особливості вікової девіації мовлення (Леонтьєв, 1977).

Другий спосіб маркування субстандартної мови на письмі – використання девіацій у граматичних формах. При передачі діалектів, які на письмі відображаються через порушення граматичних норм, перекладачі радять використовувати нейтральні просторіччя. Через те, що граматичні системи англійської та української мов суттєво відрізняються, знайти відповідник для перекладу досить непросте завдання.

Використання особливої лексики – третій спосіб для фіксації девіації у мові персонажа. Це може бути використання соціолектів, які б показували соціальне походження персонажа, або територіальних діалектів, які б вказували на місцевість, в якій проживає герой. Перекладач має поставити перед собою основне питання: «Хто говорить?» та «Яку функцію виконують певні лексичні одиниці для мовленнєвої характеристики?» (Беліков, 2001).

Спробуємо проаналізувати передачу заниженої лексики мовою перекладу. Для аналізу було обрано романи «Щиголь» американської письменниці Донни Тартт (Tartt, 2016) (переклад Віктора Шовкуна, 2018) та «Механічний апельсин» Ентоні Берджес (Burgess, 1962) (переклад Олександра Буценка, 1990).

Аналізуючи роман «Щиголь» було виявлено чимало реплік з використанням лексичних девіацій. Їх часто вживав друг головного героя – українець за походженням, додаючи у «свою англійську» перекручені російські слова. Наведемо деякі з аналізованих прикладів, дібраних із тексту:

“Nyah,” said Boris, pushing the stringy dark hair out of his eyes. “I don’t know how to snowboard. I just hate the sun”. – **He**, - погодився Борис, відгорнувши з очей пасмо тонкого чорного волосся.

“Da, da,” he muttered, then something else I didn’t understand. – **Да, да**, -пробурмотів він, поміт буркнув і ще щось, чого я не зрозумів.

Відтворення вигуків «*Nyah*», та «*da*» українською мовою було здійснено за допомогою **змішаного транскодування** (переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування).

*“Fucking **telik**,” said Boris, collapsing on the floor beside me ”* (20: 446). – **Довбаний мелік!** – сказав Борис, падаючи на підлогу, поруч мене. – Спосіб передачі знову – транскодування (через транслітерування).

При перекладі інших речень із твору перекладач дотримується такої ж стратегії. Напр.: *“This is the true **mat** —from the gulags”.* – **Це тобі справжній мат** – із таборів ГУЛагу; *“My*

name! The *kliytchka* I gave her". – Моє Ім'я! **Клічка**, яку я їй дав; "Tree, toys. We'll have our own **praznyku** on Christmas Eve". – Ми влаштуємо власні **празнікі** на Святвечір. У цих прикладах вдалим є застосування прийому транскодування через транслітерування, девіація у тексті не втрачається для україномовного читача і, таким чином, зберігається стилістика першотвору.

Також при відтворенні девіації, перекладач часто використовує адаптивне транскодування (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу). Напр.: "Go ahead, laugh," he said bitterly, elbowing on his gray **sovietskoye** raincoat". – Смійся, смійся, – казав він, натягуючи свій сірий **советській** плащ.

У другому аналізованому романі «Механічний апельсин», написаному Е. Берджес використовується футуристичний сленг, де основна частина слів у вигаданій автором мові, включає в себе адаптацію російських слів: «He and his **droogs (friends)** engage in **drug-fueled orgies** (milk spiked with narcotics is the drug of choice), and their random acts of brutality—particularly against defenseless people—are detailed with enjoyment in Burgess's made-up slang, Nadsat.

В аналізованих прикладах саме таку лексичну девіацію перекладач відтворював через транскодування. Розглянемо декілька речень із твору у перекладі Олександра Буценка. Напр.: The **Korova** Milkbar was a milk-plus **mesto**. – Бар "**Корова**" був молочно-плюсовим **местом** (адаптивне транскодування); The **chelloveck** sitting next to me, there being this long big plushy seat that ran round three walls, was well away with his **glazzies** glazed and sort of burbling **slovos** like "Aristotle wishy washy works outing cyclamen get forficulate smartish". – **Человек**, що сидів поряд зі мною на довгій ворсистій канапі, яка тяглася вздовж стін, вже "**приїхав**". Він вибалушив **глаза** й белькотів: "Туманні праці Аристотеля, викидаючи цикламенів, набувають достатньої форфікуляції..." (тут транскодування (2) та вилучення); The stereo was on and you got the idea that the singer's **goloss** was moving from one part of the bar to another. – Ввімкнули стерео, і виникло враження, ніби **голос співачки-чувачки** перелетає з одного кутка бару в інший (нейтральна лексема **goloss** передається транскодуванням, але задля збереження стилістики першотвору перекладач намагається компенсувати це, замінюючи інші нейтральні слова в оригіналі на сленг та суржик в українському перекладі – «співачки-чувачки» та «перелетає»); I cracked this **veck** who was sitting next to me and well away and burbling a horrorshow crack on the **ooko** or earhole. – Я жезельно залінув йому в **ухо**, одначе він тільки байдуже провадив далі; But the **chelloveck** that had been burbling away, in the land, on white and synthemesc or whatever, was still on at it, going: "**Urchins** of deadcast in the way-ho-hay **glill** platonіc time weatherborn.". – Але той **человек**, який звечора плів мандрони у "**торчку**" від молока з "**хімією**" чи чимось таким, і досі правив своєї: **Вуличні** хлопці, з мертвої матерії народжені погодою в кінно-сінні **глільсько-платонічні** часи... Також, при передачі на українську мову девіацій перекладач використовував адаптивне транскодування, напр.: One **veshch** I could never stand was that. – Є **вещі**, яких я просто не терплю.

Наведемо ще декілька прикладів перекладу лексичних девіацій за допомогою транскодування. Напр.: I told Dim to lay off a bit then, because it used to interest me sometimes to **slooshy** what some of these starry decreps had to say about life and the world. – Я попросив Діму зачекати момент, бо часом цікаво **послухати**, що белькочуть оці старі маразматики про життя і світ (тут: субституція лексеми «послухати», хоча можна було б скористатися адаптивним транскодуванням: Я попросив Діму зачекати момент, бо часом цікаво **слушать**, що белькочуть оці старі маразматики про життя і світ).

У наступному реченні використовується аналогічний спосіб перекладу: So we cracked into him lovely, grinning all over our **litsos**, but he still went on singing. – З усміхненими **ліцями** ми почали ніжно товкти його кулаками, одначе він уперто співав. Або ж: We **yeckated** back townwards, my brothers, but just outside, not far from what they called the Industrial Canal, we **viddied** the fuel needle had like collapsed, like our own ha ha ha needles had, and the auto was coughing kashl kashl kashl. Ми **їхали** до міста, але на околиці, неподалік від так званого Промислового каналу, **завважили**, що стрілка на покажчику палива безсило впала, так само, як і наші-ха-ха-ха!"-стрілки-хрінки", і машина закахикала: "кхс-кхе-кхе!"

У реченні, аналізованому вище одну девіацію речення, перекладено за допомогою транскодування – «*ueskated*» – «їхали», іншу повністю вилучено. Наведемо наш варіант перекладу цієї репліки, зберігаючи обидві девіації:

Ми їхали до міста, але на околиці, неподалік від так званого Промислового каналу, ми віделі, що стрілка на покажчику палива безсило впала, так само, як і наші-ха-ха-ха!- "стрілки-хрінки", і машина закахикала: "кхс-кхе-кхе!"

В інших варіантах перекладу спостерігаємо таке: *The point was whether to leave the auto to be sobiratted by the rozzes or, us feeling like in a hate and murder mood, to give it a fair tolchock into the starry watersfor a nice heavy loud plesk before the death of the evening.* – *Йшлося лише про те, чи покинути машину, щоб її зашмонали рожі, наче в нападі шаленої люті, в старий ставок, де б вона гучно плюснулася й навіки зникла.*

Як це видно із прикладів, не кожне лексичне просторіччя перекладено саме за допомогою транскодування, а лише девіативні елементи: «*rozzes*» – «рожі», та «*starry*» – «старий». Спостерігається також і субституція «*to be sobiratted*» - «*зашмонали*»; «*to give it a fair tolchock*» – «*штовхнути її*».

Загалом просторічна лексика в аналізованих творах в основному відтворена за допомогою адаптивного транскодування через розбіжності у структурах двох мов, напр.: *We got out at Center and walked slow back to the Korova Milkbar, all going yawwwwww a malenky bit and exhibiting to moon and star and lamplight our back fillings, because we were still only growing malchicks and had school in the daytime, and when we got into the Korova we found молочного бару "Корова", відверто позіхаючи — а-а-у-у! — під місяцем, зорями й ліхтарями, бо, зрештою, були ж ще мальчікі-підлітки й удень ходили до школи (переклад О. Буценка).* У цьому реченні перекладено дві девіації за допомогою транскодування – «*Korova*» – «Корова», та «*malchicks*» – «мальчікі», але девіацію «*malenky*» було вилучено в українському перекладі.

Розглянемо ще один приклад:

Really, if he wanted to spend so long in the land, he should have gone into one of the private cubies at the back and not stayed in the big mesto, because here some of the malchickies would filly about with him a malenky bit, though not too much because there were powerful bruiseboys hidden away in the old Korova who could stop any riot. – *А проте, коли вже йому подобалося так довго "мандрувати", то хай би краще скористався одним з окремих стійл у глибині бару, а не муляв людям очі у великій залі, де кожний мальчік міг над ним позбиткуватись — жартома, звісно, адже в "Корові" були хвацькі викидайли, ладні швидко покласти край будь-якому неподобству.* Перекладач, вилучив девіації «*mesto*», та «*malenky*». Варто зауважити, що девіацію «*malchickie*» перекладено за допомогою адаптивного транскодування.

У наступних реченнях: *The devotchkas among them had these very lively litsos and wide big rots, very red, showing a lot of teeth, and smeking away and not caring about the wicked world one whit.* – *У тих дєвочек були жваві ліца з великими яскраво-червоними ротіками — вони шкірились, виставляючи напоказ зубья, цілком байдужі до навколишнього розбишацтва — при перекладі використовується адаптивне транскодування.*

Ще один приклад: *And then the disc on the stereo twanged off and out (it was Johnny Zhivago, a Russky koshka, singing 'Only Every Other Day'), and in the like interval, the short silence before the next one came on, one of these devotchkas - very fair and with a big smiling red rot and in her late thirties I'd say — suddenly came with a burst of singingv.* – *На стереопрोगравачі саме скінчилася й зіскочила платівка (Джонні Жіваго, русская кошка, виконувала пісню "Тільки іншим разом"), і в цю мить, коли запала тиша й на програвач мала лягти інша платівка, одна з тих дєвочек — на вигляд років під сорок, дуже вродливаа, з великим, розтягнутим в усмішці ротіком — раптом проспівала якихось півтора такта, наче на підтвердження того, про що вони там патякали (тут: транскодування); *But old Dim, as soon as he'd slooshied this dollop of song like a peace of redhot meat plonked on your plate, let off one of his vulgarities, which in this case was a lip-trump followed by a dog-howl followed by two fingers pronging twice at the air followed by a clowny guffaw.* – *А от зачумлений Дим, що прослухав фрагмент арії так, наче проковтнув кинутий на тарілку шмацик сосиски, вдався до ще одного свого паскудства: затрубив губами, заскавучав, як собака і, двічі скинувши**

вгору два пальці, по-блазенському розреготався. В аналізованих речення усі девіації передано за допомогою адаптивного транскодування, для україномовного читача всі девіації передаються русизмами та суржигом.

Узагальнюючи різні наукові підходи до визначення *розмовно-просторічної лексики*, можна відмітити декілька загальних положень: 1) розмовна лексика протиставляється літературній мові і є певною мовною девіацією; 2) між лексичним складом літературної і розмовної мови існують явища перехідності і взаємопроникнення; 3) розмовно-просторічна лексика функціонує як у побуті, так і в художньому тексті, виступаючи в останньому засобом потужної експресії.

Переклад лексичного просторіччя завжди був і залишається складним завданням. Розуміючи навмисне використання в оригінальному тексті нестандартної/девіативної лексики та важливість її відтворення у перекладі задля збереження стилістики тексту, перекладач знаходиться у перманентному пошуку адекватних стратегій та тактик її відтворення.

У проаналізованих творах, з огляду на те що в оригіналі було використано русизми як девіативні елементи при стилізації твору, обидва перекладачі вдалися до відтворення цих лексичних просторіч через використання **транскодування**: 1) транскодування (власне): транслітерації *або* транскрипції; змішаного транскодування (транслітерація *та* транскрипція), а також адаптивного транскодування.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у аналізі відтворення розмовно-просторічної лексики у новітніх перекладених текстах та вироблення нових стратегій щодо передачі таких лексем мовою перекладу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ: Академія, 2004. – 342 с.
2. Беликов В. И. Социолінгвістика. М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. 315 с.
3. Бузько С.А. Розмовно-просторічна лексика в текстах української постмодерної прози. *Філологічні студії*. 2008. Вип.2. – С. 72 – 78.
4. Бурячок А. А. Функціонально-стилістична оцінка слів у Словнику української мови. К. : Наукова думка, 1969. Вип. III. – С. 87 – 95.
5. Ерофеева Е. В. Экспериментальное исследование фонетики регионального варианта литературного языка. Пермь, 1997.– 83 с.
6. Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова. К : Наукова думка, 1984. 255 с.
7. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ: Вища школа, 1987. 3-е вид. – 352 с.
8. Ларин Б.А. К лингвистической характеристике города: Несколько предпосылок. Москва: Изв. гос. пед. ин-та им. А.И. Герцена. 1977. – С. 189–199.
9. Леонтьев А. А. Национальные особенности коммуникации как междисциплинарная проблема. Объект, задачи и методы этнопсихолінгвістики. Москва. 1977. – С. 5–14.
10. Мартос С. А. Молодіжний сленг у мовленнєвій структурі м. Херсона : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Луганськ, 2006. – 21 с.
11. Миколенко Т.М. Український міський сленг (на матеріалі усного мовлення тернопільців) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2006. – 21 с.
12. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації: підручник. Черкаси: видавництво Чабаненко Ю.А. 2011. – 350 с.
13. Ставицька Л.О. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ: Критика, 2005. – 464 с.
14. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови. Київ: Либiдь, 1993. – 248 с.
15. Фурса О. Англiцизми українського молодiжного сленгу: чинники динаміки та проблеми класифікації. *Мова та історія* : зб. наукових праць. Київ, 2002. Вип. 61. – С. 57–65.
16. Фурса О., Мосенкіс Ю. Український молодіжний сленг як динамічний феномен (станта перспективи досліджень). *Мова та історія* : зб. наукових праць. Київ, 2005. Вип. 83. – С. 70–82.
17. Шовгун Н.О. Формування українського сленгу в мовленнєвій діяльності малих соціальних груп: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2000. – 17с.
18. Burgess A. A Clockwork Orange: London Penguin Group, 1962. – 122 p.
19. Берджес Е. Механічний апельсин / пер. з англ. О.Буценка. Київ : Рідна мова, 1990. – 122 с.
20. Tartt, D. The Goldfinch. NY: Little, Brown and Company. 2016. – 854 p.
21. Тартт Д. Щиголь / пер. з англ. В. Шовгуна. Київ : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2018. – 832 с.

REFERENCES

1. Batsevich F. S. (2004). Fundamentals of communicative linguistics: a textbook. Kyiv: Academy, 342 p.

2. Belikov V.I. (2001). Sociolinguistics. Moscow: Russ. State Human. University, 315 p.
3. Buzko S.A. (2008). Colloquial speech in the texts of Ukrainian Postmodern prose. *Philological studies*. Issue. 2. P. 72 – 78.
4. Buryachok A.A. (1969). Functional and stylistic assessment of words in the Dictionary of Ukrainian language. Kyiv: Naukova dumka. Issue III. P. 87 – 95.
5. Erofejeva E.V. (1997). Experimental study of the phonetics of the regional version of the literary language. Perm. 83 p.
6. Zhovtobrukh M.A. (1984). Ukrainian literary language. – Kyiv: Naukova dumka. 255 p.
7. Koval A.P. (1987). Practical stylistics of the modern Ukrainian language. Kyiv: Vyscha schkola. 352 p.
8. Larin B.A. (1977). To the linguistic characteristics of the city: Several prerequisites. Moscow : Izv. state ped. in-ta im. A.I. Herzen. P. 189–199.
9. Leontiyev A.A. (1977). National features of communication as an interdisciplinary problem. Object, tasks and methods of ethnopsycholinguistics. Moscow: Nauka. P. 5 – 14
10. Martos S. A. (2006). Youth slang in the speech structure of Kherson: author. diss. for science. degree of cand. Of philol. sciences: 10.02.01. Luhansk. 21 p.
11. Mikolenko T.M. (2006). Ukrainian city slang (on the material of oral speech of Ternopil residents): author ref. diss. for science. degree of Cand. philol. Sciences: 10.02.01. Kyiv. 21 p.
12. Selivanova O.O. (2011). Fundamentals of the theory of language communication: a textbook. Cherkasy: Publishing house Chabanenko Yu.A. 350 p.
13. Stavyt'ska L.O. (2005). Slang, jargon, argo: Social differential of the Ukrainian language. Kyiv: Krytyka. 464 p.
14. Ponomariv O.D. (1993). Stylistics of the Modern Ukrainian language. Kyiv: Lybid'. 248 p.
15. Fursa O.A. (2002). Anglicisms of Present-day Ukrainian youth slang: factors of dynamics and problems of classification. *Language and History: an. collection of scientific papers*. Kyiv. Issue 61. P. 57–65.
16. Fursa O.A., Mosenkis Y.S. (2005). Ukrainian youth slang as a dynamic phenomenon (the standpoint of research prospects). *Language and history: a collection of scientific papers*. Kyiv. Issue. 83. P. 70–82.
17. Shovgun N.O. (2000). Formation of Ukrainian slang in the speech activity of small social groups: author's ref. diss. for science. degree of Cand. philol. Sciences: 10.02.01. Kyiv. 17 p.
18. Burgess A. (1962). *A Clockwork Orange*: London: Penguim Group. 122 p.
19. Burgess E. (1990). *Mechanical orange* / trans. From English O.Butsenko. Kyiv: Ridna mova. 122 p.
20. Tartt, D. (2016). *The Goldfinch*. NY: Little, Brown and Company. 854 p.
21. Tartt D. (2018). *Schigol* / trans. from English by V. Shovkun. Kyiv: Book Club "Family Leisure Club". 832p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Юлія Бойко – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри германської філології та перекладознавства Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси: гендерна лінгвістика; соціолінгвістика; функціональний, семантичний та когнітивний синтаксис.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Julia Boyko – Doctor of Philology, Associate Professor, Head of the Department of German Philology and Translation Studies, Khmelnytsky National University.

Scientific interests: gender linguistics; sociolinguistics, functional, semantic and cognitive syntax.

УДК : 81'255.4:159.937

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-84-92

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Василь БЯЛИК (Чернівці, Україна)

ORCID: 0000-0001-7428-7145

e-mail: v.bialyk@chnu.edu.ua

БЯЛИК Василь. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ МІЖМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ. Стаття присвячена відтворенню виражальних засобів, що складають основу лінгвокультурного коду етносу, у процесі міжмовної комунікації, якою є переклад. Засоби експресивізації тексту-джерела розглядаються у їх зіставленні з такими у тексті-цілі. Матеріалом дослідження слугує твір відомого українського письменника Олеса Бердника «Ілюзіоніст» та його англійський переклад Ромою Франко. В процесі